

אילן בושם שמונה שירים

סקופ

כל אחד זה סקופ
עד שהוא עובר

מקטרת שלום

יום יום אני מעשן מקספר סיגריות
ואין שלום בנפשי

ילדות

הקטנה נכנסה לנעלי אביה הגדולות
ורדתה בהן בקשי פשהיא מתגננת
מצד אל צד כאלו עומסת את חייו.
הוא לא יכול היה להכנס לנעליה;
ילדות. ילדות.

חי בסיוט

בזמן האחרון עולים על דעתי,
כלי סבה נראית לעיני, שמות של
מכרים וקרובים רחוקים, ואני
שואל את עצמי, ואת אחרים, על
גורלם; אני חי בסיוט ומתעורר
מחלום.

נעלמים

כל כמה שאני קפדן, דיקדן, נוקדן
נעלמים לי, לעתים, וזה מטריף את
דעתי, בארץ פלא, פריטים כמו
מסמך,

דירה

אני עובר ליר דירת שכנתי ז'ל;
דממה.
עיני דירתה עצומות ופיף סגור
כאלו היתה בבה על קפיץ שנאלמה
בעמידה או בשכיבה (על פניה)
כשמנגנונה
פקע מרב שמוש עד שרירים חדשים
יבואו וימתחו אותה בחייהם.

מטבע לשון

הוא אלהים
אל תתפס אותי במלה, אלהים;
זו רק מטבע לשון.

זרים בבית הקפה

יושבים גביפסא אל גביפסא;
הוא מעין בעתו; היא בשכועו;
שקועים זה בזה וזה בזה.

איתי שרך

נפשות כבויות: שלוש ואריאציות

הנרי ג'יימס

שלוש נובלות: "מיזבח המתים", "ה" חיה שבג'ונגל", "פינת הרחוב הנעי" מה". תירגמה: אורה סגל
סיפורי סימן קריאה, הוצאת הקיבוץ המאוחד. 135 עמודים.

א. מיזבח המתים

איש בודד, עדין, בן 50, פוגש אשה בודדה, עדינה, בגילו. מקום המיפגש — לא בפארק, לא על שפת-הים, לא בבית-קפה, לא בבית האופרה. בכנסיה רווקא. למה כנסיה? כי לו ולה תחביב משותף: להתייחד עם מתים. לכי אורה, המילה תחביב היא עקיצה וולגארית שאינה במקומה. אבל לא, בלי שום עוקצנות — זה התחביב שלהם. יומיום, מול נרות הנשמה בכנסיה, הם מבליים שעות כנעמים, ושוב: בלי עוקצנות וכלי מרכאות. זה נעים להם, המוות, מבחינתם, אינו מיפלצתי, מייסר ומעורר חלחלה, אלא להיפך — ענוג, נוסטלג'י, חלומי, מרגיע. דילן תומאס כתב

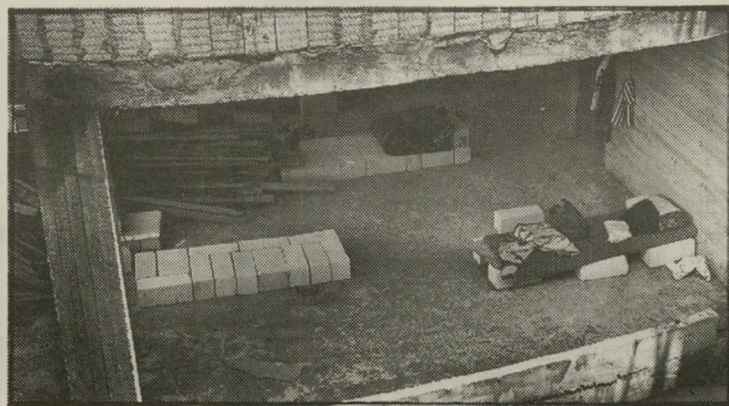
למוות, בכל זאת יהיה פה סיפור אהבה, או לפחות פלירט.

לא סיפור ולא פלירט. הם לא מסוגלים. זה נוגד את תבנית נפשם. כינו לבניה מתייבב, כאופן אבסורדי, פולחן-המוות עצמו: אחד מידריו המתים של גיבור הסיפור היה פעם, מתברר, אהובה של הגיבורה. לפנינו משולש רומנטי שאחד מקורקודיו הוא איש מת.

ג'יימס כותב, אם כן, על חוסר-הנחת שבי נחת. על האנשים הבסרריים והמיושבים בדעתם, לכאורה, שלמען האמת סובלים ממ צוקה של קיום סתמי ומוצאים מיפלט בכנסיה שאין בה אלוהים, כנסיה קרה מאוד.

ב. החיה שבג'ונגל

אותו נושא, בוואריאציה. איש בודד, עדין וכו' פוגש אשה בודדה וכו' אחרי 10 שנים שלא התראו. הם מעלים זיכרונות: את זוכרת איך פעם, כשהיינו בני 30, שטנו בסירה על הנהר? בטח שהיא זוכרת. היא זוכרת גם מה הוא אמר אז, בסירה: שם גילה לה את הסוד

מעון זמני: "מיטות" מאולתרות של פועלי-בניין ערבים

הכמוס של חייו: יש לי תחושה, הוא אמר, שאני אדם יוצא-דופן, למרות שכלפי חוץ אני נראה כמו כולם. יום אחד — אני בטוח — יקרה לי פתאום משהו עצום, איזה מאורע נהדר, או איום, שיוצק עלי כמו חיה שאורבת בג'ונגל.

נו, ומאז לא כלום. הוא מחכה. גם הבחורה מחכה. כמו בבדרה של חנוך לוין על "ארון כמעט וגברת כבר", עברו עליהם 10, 20, 30 שנה בציפייה לחיה שבג'ונגל, שתזנק כבר רק שלחיה הזאת יש מנטאליות של פוחלץ. הושת היד וגע בה — היא לא תגיב. משוך לה בפרווה — פורמאלין.

"ארון כמעט" נכנס לדיכאון. הוא כבר עבר את ה-50, החיים פחות או יותר מאחוריו, ועדיין אין לו אף שורה ברקורד. כל חייו, כל שאיפתו היהירה, כל אמונתו בייחודו על-פני בני-דורו, וחלרעברו כמו יום חדר המתנה בקופת-חולים, שבסופו מתברר לממתין שה רופאים בשביתה. ועכשיו, כדרך כל בשר, מתה "גברת כבר" ומשאירה אותו ערירי בג'ונגל ריק מחיות. כשהוא עומד מול קיברה הוא תופס — באיחור, כמובן — שהחיה היחידה שביקרה בג'ונגל-חייו היתה ידירתו המנוחה. אינספור פעמים רמז לו שהיא מוכי נה להילקח ולהתמסר, והוא, בטימטום, החי מיץ אותה.

אבל רגע, הוא אומר לעצמו על סף מותו. רגע אחד. אולי זה, כן, זה, היה המאורע הגדול של חייו כלומר: ההחמצה היתה האסון הנורא שחיכיתי לו כל השנים. כלום לא קרה לי — וזה בריוק מה שקרה לי והנה: עובדה זו היא שמייחת אותי מכל בני-האדם בעולם, אשר להם, כידוע, קוריה דברים.

ג. פינת הרחוב הנעימה

ואריאציה שלישית. בערך אותו אדון וכו' ערך אותה גברת נפגשים בניירורק אחרי שלא התראו 30 שנה. הוא עזב את ניירורק, בצעירותו, מכיוון שגדחה מן הרעש, הקצב, החומריות והפעלתנות שבה, ומצא שלווה באירופה. מה מחזיר אותו לניירורק? — אחי רי שנים ארוכות של בטלה בניכר, מטרידה אותו פתאום השאלה: איזה מין אדם הייתי, אילו נשארתי כאן במקום להגר לאירופה? האם הייתי הופך לאיש-עסקים נמרץ, קשוח וממולח כמו כל בני-גילי שמהם נפרתי בתי חילת דרכי? כן. סביר להניח שכן הייתי נראה היום.

הרגש הראשון שמתעורר בו כלפי המח שבה הוא הוא כזה איזה מול, הוא חושב, שהמסלול שבחרתי עשה אותי מעורר ותר-בותי, ולא תומנני-תחרותי. אבל, במחשבה שנייה, אילו נשארתי, יכולתי להיות היום מיליונר, כמו כל הניירורקים שעשו הון והי קימו גורדי-שחקים. הוא מתמלא חרטה וקינ-אה: איפה אני ואיפה הם.

הוא שוטח את רחמיו העצמיים לפני ידי-דתו משכבר הימים, ובתוך הדינאמיקה של השיחה הוא מתנחם ברעיון מבריק-אדידיוטי-אישם בניירורק מסתתר הכפיל שלי, הצד האחר שלי, כלומר, האיש שהוא מה שיכולתי להיות אילולא חייתי באירופה — ואני אמצא אותו. למה לך למצוא אותו, היא שואלת. — כדי לראות מי משנינו, הוא או אני, מוצלח יותר.

הסיפור הופך, בנקודה זו, למעין סיפור-ריר-חות. האיש מחפש את כפילו, מפחד מפניו ומנסה להפחיד אותו בחזרה, ובסוף כל מיש-חקי החתול-העכבר הוא אכן רואה אותו פנים אל פנים. הוא מתעלף מרוב פחד, ידירתו באה בריצה ומצילה אותו, משכיבה אותו במיטה, מחזיקה את ידו ומרגיעה אותו, כמו שמרגיעה אם, או מטפלת, ילד מפוחד.

ד. כלרית

כללית, לפנינו מיקרה מוזר, חריג ומרהים של סופר שכתב שלוש פעמים את אותו הסי-פור. בשנייה קלים, כמובן, אבל בלי ספק: אלה שלוש ואריאציות, לא, יותר מואריאצ-יות, זהו סיפור אחד בשלוש טיטות. שלושה משלים בעלי גמל אחד. המשלים הם: פול-חיה-המוות, חייית-הג'ונגל והכפיל. הנמשל הוא: בריחה מהמצאות. ואפשר גם: ניסיון ליצור תחליף לחיים.

הבריחה מהמצאות היא, כאן, בריחה כר-ללת. אין לגיבוריו של ג'יימס כל מגע עם החברה, עם הכלכלה, עם הפוליטיקה, עם המי-דע או עם כל סוג אחר של סקרנות, עם קרובי מישפחה, עם אירועי יומיום, עם הצרות והשי-מחות שממננים החיים לאדם מן היישוב. הם שקועים בטרנסופקט גרקיסי (קרא לזה "פרו-טסיאני", אם תרצה), בכחישת מתמדת של תודעה עצמית כפייתית, אנוכית, מששאירה בקושי תרצה-הצצה לידידה הטובה, המתענ-ינת בשלום מתוך איכפתיות חרס-יטירית. לא אל הפאנטאסיה כן, בורחים, גם לא לאלאחולו או לסמים, הבריחה שלהם היא בריחה לוגית. הם בונים לעצמם מערכת-שי-קולים סדורה והיגיונית, כביכול, שהמסקנה הנובעת ממנה עונה על הצורך הנפשי הבסיסי שלהם — לברוח, להתנתק — ומספקת להם "מטרה" חליפית, מפוברקת. (1) לזכור מתים רבים ככל האפשר, בנוכח הראשונה; — להמתין למאורע מסעיר, בנוכח השנייה; — לפגוש את הכפיל, בשלישית.

גם כשמחשבתם נראית עיקבית, צלולה ומבוססת, אין זו אלא שרשרת הצדקות שהם כופים על המום מעורר הרחמים שבו הם לר-קים: אי-היכולת לחיות את החיים בעירומם, בפשטותם החשופה, כפי שהם. ובלא הכי: אי-היכולת הנגזרת מכך, להעניק מעצמם לאדם אחר — לאהוב אשה, לקשור קשר שמי עבר לשיחות-נפש פעם ביובל, להפיק קצת